

לכל זמן ועט 3

תחרות הסיפור הקצר

ע"ש בוגר הישיבה **אורי אורבך ז"ל**
שר, עיתונאי וסופר

מקום ראשון במקצה תלמידים ז-ט

חמץ ומצה

רביר בלולו, כיתה טז

אדל הייתה יוצאת דופן מתושבות העיר האחרות בווינה, אוסטריה. אדל ידעה לקרוא ולכתוב - מיומנות שרכשה באופן לא חוקי מאביה המנוח - מה שנאסר, כמובן, על נשים. בנוסף, היא הייתה יהודייה. אדל גרה בבית אביה בדוחק רב, לאחרונה, מאז פטירתו, כספי הירושה שלה נבזזו על ידי הכומר ל"קופת הכנסייה" - כלומר, לכיסו של הכומר רודף הבצע, שטען שמאחר שהייתה בת יחידה אינה רשאית לרשת את הכסף שמגיע לה. לא הייתה לה שום תמיכה כלכלית מבחוץ - משפחתה המורחבת התגוררה בצרפת, והיא אינה רשאית לעזוב בלא אישור של גבר, קרוב משפחה ממעלה ראשונה, וגם חברות לא היו לה - חשדנות רבה שררה בין היהודים, שחששו ממרגלים מטעם הכנסייה. אדל הייתה זקוקה לכסף נואשות. חג הפסח התקרב, ולא היה לה כסף ומקום לערוך בו את הסדר. היא הבינה שהיא חייבת להרוויח כסף בעצמה, והיה לה רעיון מצוין כיצד תעשה זאת.

היו אלה 40 הימים שלפני חג הפסחא - ימי הקרנבל. כיכר שטפנפלאץ נראתה צבעונית מהרגיל, ובצדי השביל המרוצף הוקמו דוכנים צבעוניים. להטוטנים, רוכלים ותושבים נלהבים במרכבות מלאו את השבילים בכיכר. פעמון הכנסייה שבמרכז הכיכר, שצריחיה התנשאו למרחק, צלצל - 40 ימי חגיגות מתחילים. אדל ישבה על יד המכתבה שמול החלון, והקשיבה לצלצולים. היום הגדול הגיע. היא קמה ממושבה וסגרה את הספר שקראה. היא זרקה אותו לחבית עץ ריקה ופתחה את המגירה שלה במכתבה, וחשפה תחתית כפולה במגירה, בה הוחבאו ערימות של דפי קלף, קסתות דיו, נוצות ועטים שונים. היא דחפה בחופזה את העטים והדפים לכיס הסינר ובטעות הפילה את קסת הדיו. היא נסדקה ודיו החל לזלוג מהסדק - שום דבר שאי אפשר לתקן אצל נפח הזכוכית. "אין לי זמן לזה" חשבה. חג הפסחא יתקיים השנה בקירוב לחג הפסח, ויש לה רק 40 יום להרוויח כסף לצורכי החג - כל דקה חשובה. היא דחפה בחופזה את קסת הדיו לכיס אחר בסינר והכתימה אותו בדיו. היא דחפה לכיס עוד קסת - ליתר ביטחון, אם יגמר הדיו בקסת הסדוקה, ולבשה את מעילה תוך שהיא פותחת את הדלת ויוצאת לרחוב ההומה. היא השתחלה בין האנשים עד שהגיעה לסמטה קטנה וצרה בסמוך לבית מוצרט. היא הוציאה מכיס במעילה גלימה עם ברדס וכיסתה את ראשה. היא דחפה את המעיל מתחת לגלימה ויצאה מהסמטה, מחופשת לגבר. אדל התיישבה בפינה בין הדוכנים וקראה בקול העמוק ביותר שהצליחה להפיק: "דוכן הכתיבה פתוח! יש לכם מכתב שבכוונתכם לשלוח ואינכם יודעים לקרוא? ספר להעתקה? זקוקים להקראת מסמכים שונים? דוכן הכתיבה פתוח לקהל הרחב!". אנשים מעוניינים התקבצו סביב "הכתבן" מנופפים בשקיקים מרשרשים ממטבעות. כך היה במשך שבועות אחדים. "הכתבן" התפרסם בכתב יד יפיפה, שכמותו לא נראה, וקול צלול בו קרא - "קולו ממש כקול נערה", הסכימו התושבים, ורבים - גם כאלה שלא היה בידם להשיג כתבי יד - התקבצו בסקרנות בדוכנו של הכתבן. השמועה על הכתבן המופלא התגלגלה לכומר - ששמו אינו ידוע לאיש מלבדו, על פי המסורת - שהיה רודף בצע ששלט על העיר, לפחות בפועל, מתחת לאף המלך והמלכה. הכומר ביקש לשכור את שירותיו של הכתבן. "למלך - אה, כלומר, לכומר - לי, חמצאו מצה, מגיע הטוב ביותר", כך חשב. "ממילא הכתבן הזמני הוא בור לגמרי, וכתב ידו אינו קריא כמעט". הוא שלח שני שליחים לדוכנה של אדל, ואלה הציעו ל"כתבן" עבודה בכנסייה. השכר שהוצע לה היה מפתה מאוד, אך אדל החליטה שאינה יכולה להסתכן שהכומר יגלה אותה. לא רק שהיא אישה שקוראת וכותבת, היא גם יהודייה. "לא, אני לא רוצה לעבוד ככתבן של הכנסייה" היא אמרה. השליחים חזרו לכומר, שזעם על הסירוב להצעה. "אני לא מאמין", הוא אמר בכעס, "איך אפשר לוותר על הצעה כזאת? סכום נאה, ומשרה מבוקשת! הכתבן הזה הוא בוגד!" עיניו נצנצו בטירוף, "כן... כן! הוא מסרב לפקודה של הכומר! אני גוזר עליו הוצאה להורג בתלייה ובשריפה בכיכר!!!" הכומר המטורף השתעל ודמע. שליחיו התרחקו ממנו בחשש, כאילו הוא נושא מחלה מדבקת. "אתה רוצה שנהרוג אותו מחר בדוכן שלו אדוני?" שאל אחד מהם בהיסוס. הכומר צעק: "לא טיפש שכמותך! מה יגידו אחר כך אנשים על הכנסייה,

איך יחסם יהיה אליי?? לא, אני רוצה שתגלו איפה הוא גר. תעקבו אחריו היום, ותביאו אותו אליי כשתגלו מיהו, ובהקדם". השליחים הנהנו ויצאו החוצה במהירות, לפני שיבקש משהו נוסף. "אני אהרוג אותו בגין בגידה", חשב הכומר באכזריות, "זאת סיבה שתספק הוצאה להורג, ואף אחד לא יוכל לומר שהרגתי אותו סתם" הוא חייך לעצמו בטירוף.

השליחים הסתתרו בגומחה קטנה בקיר בניין הסמוך לסמטה שליד בית מוצרט, מהיכן שיצא כל בוקר הכתבן לעבודתו. איש לא עבר שם כמעט, מלבד עגלון שמנמן וזועף ונערה גבוהה עטופה במעיל ארוך. מספר דקות לאחר שהנערה נכנסה לסמטה יצא הכתבן, ראשו עטוי בברדס, ופנה לרחוב ההומה. השליחים חיכו שהכתבן יבלע בקהל ורק אז נכנסו לסמטה. לא הייתה שם שום דלת. לבתים שיצרו את המבוי הסתום לא היו דלתות אחוריות או חלונות בגובה המתאים לטיפוס. הכתבן לא גר כאן. השליחים חיכו לראות האם הכתבן יחזור, והוא אכן חזר לקראת ערב. הוא פשוט עמד שם בלי תזוזה. אחד השליחים לחש: "אולי הוא מרגיש בנוכחות שלנו". הם הסתתרו בגומחה שוב. עברו כמה דקות, והשליחים החליטו שהגיע הזמן לבדוק היכן הכתבן. הם נכנסו לסמטה, שעל פניהם חולפת נערה במעיל ארוך. הם נאנחו בתסכול: הכתבן נעלם. כך עברו כמה ימים: הכתבן יצא כמו משום מקום, ואיש לא עבר במקום מלבד הנערה ההיא. הנערה ההיא... אולי כדאי לבדוק איפה היא מתגוררת.

אדל יצאה מביתה לעוד יום עבודה. היא לא הספיקה ליהנות מקרן שמש חמימה, ושק נפל על ראשה וידיה נכפתו. היא הובלה למקום לא ידוע. נחטפה. השק הוסר לאחר כמה דקות. היא עמדה בחדר מפואר, עם נרות דולקים וריח קטורת. אולם המבואה של הכנסייה. החוטפים שלה התרחקו ביראת כבוד מהצלילית שבקצה החדר. הכומר חייך אליה. "שלום כתבנית". אדל ניסתה להיתמם. "מה פתאום, אני???" "אל תנסי להיתמם, אדל יקירה, נפגשנו בעבר, אני מניח, בעניין הירושה שלך נכון?", אמר הכומר בקול רך, אך עיניו היו אדומות וריח אלכוהול נדף ממנו. "מבריקה ללא ספק, אבל לא מספיק כדי לעשות כביסה, כנראה", הוא הצביע על כתם הדיו שעל הסינר. אדל צפתה בו באימה, וחיוך דק עיוות את פיו. "רוקנו את הכיסים שלה!" הוא ציווה. השליחים רוקנו את הכיסים שלה. ועל הרצפה נערמו דפים, עטים וקסתות דיו. "אין יותר מדי מה לומר" אמר הכומר, "שתי ציפורים במכה - בוגדת כתבנית, ורוצחת ישוע מסריחה!" הוא ירק לרגליה. "לצינוק!!! את תוצאי להורג לאחר חג הפסחא. לא נקלקל לאנשים את החג", הוא חייך בטירוף, והיא נגררה לאחור, לצינוק. "האמת, בעיניי זה די משפר אותו" חשב.

אדל המיואשת התפללה בצינוק החשוך בכנסייה. היא ציפתה לישועה. היא פנתה לקצה החדר ונתקלה בחבית יין ישנה, וארגזים לצידה, שבדרך כלל שימשו כמקום אחסון לכתבים ישנים שהתבלו ולא היה בהם צורך. היא פתחה ארגז בהיסח דעת, ונשמטה נעתקה ממנה: הארגז היה מלא - מצות. אדל פתחה ארגז נוסף, וגילתה צרורות מרורים, וקערת ליל הסדר מכסף. כל בוקר, כשהתעוררה, ארגז מפתיע נוסף הופיע, בו ביצים, חרוסת - אפילו כרפס היה שם. אדל הסיקה שמישהו נכנס לשם ומוסיף ארגזים בלילה, בזמן שהיא ישנה. אדל החליטה להישאר ערה, ולגלות מי זה. השומר נכנס לצינוק, כיבה את העששית בנשיפה, ויצא החוצה. אדל התחזתה לישנה, וחיכתה. דמות גבר נכנסה, אוחזת גביע גדול ועששית נוספת. אדל פקחה את עיניה והזדקפה. האיש קפא, והניח אצבע על שפתיו. האור מהעששית גילה פנים נעימים. זה היה נזיר. הנזיר שלף פתיל תכלת מתוך חלוק הנזירות שלו. ציצית - יהודי, ללא ספק. הוא הכניס את הגביע לארגז, ויצא.

ימים חלפו, וליל הסדר הגיע. לילה לפני ההוצאה להורג של אדל. הנזיר - ששמו היה בעצם יעקב, כפי שהתברר לאדל, התגנב לערוך איתה את הסדר. אדל שכחה מצרותיה, ושרה, מכל הלב, יחד עם יעקב "מה נשתנה". הלילה חלף והשמש עלתה. הבוקר הגדול הגיע. אדל הוצאה לכיכר. החבל כבר התהדק סביב צווארה, אך הכומר לא היה בסביבה. אדל נשאה תפילה אחרונה - ואז, לפתע הכומר הופיע, מפלס דרך בהמון. "תפסיקו!!! מייד!!!!" הוא צרח. התלוינים המופתעים שיחררו אותה, ואדל, מופתעת לא פחות, ירדה מהשרפרף. הכומר ניגש אליה. "קחי את זה", הוא דחף לידיה שק מרשרש, "ואת - תסתלקי, ועכשיו!!!". אדל רצה ללא היסוס, מבולבלת, אל יעקב, שהיה בקהל, ובתוך זמן מה כבר היו בדרך לתחנת הרכבת, לקנות כרטיס לצרפת - השק הכיל אישור יציאה מיוחד, או במילים אחרות - צו הרחקה. הכומר התעורר בלילה ושמע את אדל מזמרת את שמו - מכשפת אותו. היא ועוד קול גברי, בטח של שד, שרו בשפה לא מוכרת: "חמצאו מצה". איש לא ידע את שמו, מלבד הוריו, שנפטרו. זו קללה, ללא ספק. הוא חייב להציל את עצמו. אם ישחרר אותה, הוא החליט, היא וודאי תסיר את הכישוף. עד היום הזה כמרים בכנסייה המפורסמת מוכנים להישבע ששומעים את השד המזמר בצינוק מקלל את הכמרים המכהנים. "חמץ ומצה".